

Гладкова Євгенія Олексіївна,

кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник науково-дослідної лабораторії з проблем протидії злочинності Навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної міліції Харківського національного університету внутрішніх справ, Харків, Україна

ПРОТИДІЯ МОЛОДІЖНІЙ ЗЛОЧИННОСТІ В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Молодіжна злочинність – це виклик державі й суспільству, кинутий кримінальним світом. Виклик, в якому міститься небажання слідувати вимогам законів та встановленим правилам поведінки, що несе загрозу найбільш важливим правам людини – праву на життя, особисту недоторканність тощо. Крім того, ставиться під загрозу таке право всього суспільства, як право на майбутнє. Без нього ні в суспільства, ні в держави немає ніяких перспектив. Молодіжна злочинність – це також посягання на це право, оскільки молодому поколінню – майбутньому держави нав'язуються збочені соціальні цінності. Сьогодні, коли в країні й суспільстві відбуваються масштабні процеси соціально-економічних і політичних змін, саме молоді з її ще не сформованим світоглядом, рухливою системою цінностей особливо складно адаптуватися до нових реалій життя. Її уявлення про мораль і право внаслідок вікових причин перебувають ще на стадії становлення, тобто ще не стали усвідомленими, а отже, автоматичними регуляторами поведінки.

Внутрішня політика нашої держави спрямована передусім на зменшення впливу на молодь тих негативних явищ, які виникають у процесі проведення соціально-економічних реформ. Проте, незважаючи на певні позитивні зміни, рівень злочинності в молодіжному середовищі залишається високим. Відбувається це в тому числі і за рахунок злочинності неповнолітніх, характеристики якої останніми роками вирізняються стійкою тенденцією до збереження основних показників.

Так, згідно зі статистичними даними МВС України за 2008 – 2012 рр., рівень злочинності неповнолітніх виглядає наступним чином: у 2008 році неповнолітніми або за їх участю було вчинено 15707 злочинів, виявлено ж 13541 особу, що їх вчинила; у 2009 – 15445 злочинів, виявлено 12956 осіб; у 2010 – 17342 злочини, виявлено 13950 осіб; у 2011 – 17846 злочинів, виявлено 13654 осіб; у 2012 – 15532 злочини, виявлено 11676 неповнолітніх осіб, що їх вчинили. Наведені дані красномовно говорять про важливість здійснення комплексного впливу як на злочинність неповнолітніх, так і на молодіжну злочинність в цілому.

Протидія цьому негативному соціальному явищу – важлива суспільна справа, складова системи забезпечення внутрішньої безпеки держави, побудованої на основі і в дотримання гуманістичних цінностей. Протидія, звісно, не зводиться тільки до діяльності правоохоронних органів із виявлення, розкриття та розслідування кримінальних правопорушень, учасниками яких були представники цієї категорії осіб. Вона

багатогранна і включає в себе цілий комплекс заходів, що запобігають криміналізації молоді. Причому ці заходи не повинні зводитися тільки до заходів кримінально-правового впливу, а мають передбачати й дії, що лежать в іншій площині, тобто провадиться державою і суспільством у сфері виховання, зайнятості тощо.

Багатогранність протидії молодіжній злочинності не дозволяє охопити всю систему межами одного дослідження. Кожен із напрямків такої протидії вимагає фундаментального підходу і мобілізації максимуму сил і засобів. Цілком очевидно, що злочинності слід протиставляти добре організовану системну діяльність, що передбачає високий рівень взаємодії всіх служб і службових осіб правоохоронних органів. Тільки в цьому випадку можна буде вести мову про досягнення перелому в ході протидії даному небезпечному соціальному явищу на користь держави і суспільства.

Проте не тільки ця аксіома має бути покладена в основу вимог до протидії молодіжній злочинності, яка зможе гарантувати ефективність діяльності правоохоронних органів. Є й інші вимоги, без яких досягнення очікуваних результатів не можливе. Вони є необхідними для організації та здійснення діяльності на такій методичній базі, слідування якій веде до оптимізації всього процесу впливу на злочинність розглянутого виду. При цьому слід зазначити, що проблеми, пов'язані з оптимізацією протидії, носять комплексний характер. Це зумовлено тим, що молодіжна злочинність зачіпає багато сфер життя суспільства і діяльності держави. Отже, ще раз повторимо, їх вирішення передбачає застосування системного підходу, заснованого на використанні знань, накопичених різними науками. Таке можливе лише за наявності у співробітників правоохоронних органів широкого кругозору, високого рівня інтелекту, здатності до глибокої аналітичної роботи, а також уміння поглянути на досліджувані події поза сформованими в нього та його колег стереотипами.

У цьому контексті додамо, що комплексність вимагає того, щоб і методика, і стратегія, і тактика протидії також були системними, цілісними. Тільки в цьому випадку можна досягти оптимізації всієї системи діяльності. Досвід протидії молодіжній злочинності з очевидністю підтверджує те, що багато помилок і недоробок пов'язано з порушенням процесу пізнання, що є змістом різних видів діяльності. Саме тому як методологічна основа, здатна оптимізувати процес протидії, повинна виступати концепція про єдність

пізнання в ході всього цього процесу. Йдеться про те, що кожен етап запобігання, виявлення, розкриття, розслідування та попередження злочинів, які презентують молодіжну злочинність, і викриття винних осіб, повинен бути етапом єдиного процесу пізнання соціальних фактів. Всі посадові особи, незалежно від того, до яких служб правоохоронних органів вони належать, мають підпорядковувати свою діяльність спільній для них меті – встановленню всіх обставин вчинення конкретного злочину та запобігання вчиненню нових. Потрібно домогтися, щоб їх дії стали частиною діяльності, спрямованої на пізнання подій, що можуть бути кваліфіковані як наслідок вчинення злочинів молоддю. Правоохоронні органи у своїй діяльності мають виходити з того, що все, що вони роблять, – це їх спільна справа, а її успішність – це їх спільна заслуга. Тільки в цьому випадку можна говорити не тільки про єдину методичну основу протидії, а й про її ідеологію. Остання також має бути присутня як одна з складових комплексного впливу на злочинність. Це особливо стосується розслідування злочинів, що складають молодіжну злочинність. Таким чином, системну діяльність правоохоронних органів, які мають за мету встановлення істини, і на її основі – винесення справедливих процесуальних рішень, необхідно протиставити цьому негативному явищу. І лише у цьому випадку можна бути впевненим, що протидія молодіжній злочинності буде йти на користь держави і суспільства.

Відзначимо, що особливістю всієї системної діяльності з протидії є те, що вона має бути орієнтована не тільки на виявлення фактів злочинів, запобігання їх

наслідкам, притягнення винних до відповідальності, а й на профілактику цих злочинів, яка повинна передбачати такий вплив із боку правоохоронних органів на потенційних правопорушників, результатом якого була б їх відмова від злочинної діяльності. Мова йде про те, що на співробітниках правоохоронних органів лежить обов'язок, крім розкриття і розслідування конкретних злочинів, проведення профілактичної роботи.

Досягненню цілей у цій сфері також сприяє згадана вище концепція пізнання, адже вона дозволяє вивчити структуру злочинної діяльності даного виду, взаємини всередині неї, завдяки чому виникає можливість виявити найбільш «слабкі» в її організації місця. Це дає змогу цілеспрямовано впливати на даний об'єкт із метою паралізувати його активність, а потім і створити умови, в яких особа зрозуміє безперспективність протиправних дій. Як наслідок, протидія молодіжній злочинності стає більш ефективною, оскільки досягаються цілком конкретні позитивні для суспільства і держави результати.

Ще раз повторимо: особливості протидії молодіжній злочинності зумовлені специфікою даного виду злочинної діяльності. Саме це не дозволяє використовувати в повному обсязі методики, створені для боротьби з іншими злочинами, а також пояснює складність впливу на даний вид злочинності. Однак знання цих особливостей, а також специфіки пізнавального процесу, здійснюваного співробітниками правоохоронних органів, допоможуть вирішити ці проблеми і організувати ефективну протидію, націлену на успіх.

Одержано 22.04.2015